

บทที่ ๑

บทนำ

ความสำคัญที่มาของปัญหาการวิจัย

มนุษย์ได้ชื่อว่าเป็นสัตว์สังคม คือ ชอบอยู่รวมกันเป็นหมู่เป็นพวก โดยใช้ภาษาเป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารปฏิสัมพันธ์กัน (Interactive) ทั้งนี้ นักวิชาการสื่อสารมีความเชื่อว่า การสื่อสารนั้นเป็นสิ่งที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมแทบทุกอย่างในชีวิตของมนุษย์ ซึ่งบางกลุ่มถึงกับกล่าวว่า “We cannot not communication” เราไม่สามารถไม่สื่อสารได้ (ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ ๒๕๔๒ : ๒๒)

ในการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลในสังคมตามที่กล่าวข้างต้น การสื่อสารด้วยวิธีการพูดเป็นวิธีสื่อสารที่บุคคลส่วนใหญ่ใช้มากที่สุด เมื่อเทียบกับวิธีสื่อสารแบบอื่น ดังนั้น พฤติกรรมการสื่อสารด้วยวิธีการพูด จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่บุคคลในสังคมนั้น ๆ จะต้องศึกษาเรียนรู้และฝึกปฏิบัติ เพื่อจะได้นำมาใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการ

ธรรมดาในการพูดติดต่อสื่อสารกันแต่ละครั้ง ไม่ว่าจะด้วยจุดประสงค์ใดก็ตาม ผู้พูดที่เป็นปुरुชนคนทั่วไปต่างหวังผลจากการพูดด้วยกันทั้งสิ้น หากประสบผลตามเจตจำนง ก็ย่อมนำมาซึ่งความสำเร็จ ความสบายใจ ความพึงพอใจ ความปิติดีใจ ความสุข สมหวัง ฯลฯ ตรงข้ามหากไม่เป็นดังที่ตั้งใจ ก็อาจก่อให้เกิดความล้มเหลว ความขุ่นมัว ผิดหวัง ขัดใจ น้อยใจ เสียใจ มีปมด้อย เจ็บปวด ขมขื่น แค้นใจ อาฆาต เป็นทุกข์ หรืออื่นๆ อีกมากมาย

จึงอาจกล่าวได้ว่า การพูดที่ได้ผลและไม่ได้ผลตามจุดประสงค์ที่ต้องการนับเป็นสาเหตุสำคัญยิ่งอย่างหนึ่งที่สามารถส่งผลให้การดำรงและการดำเนินชีวิตของบุคคลในสังคมเป็นไปด้วยความสุขสันติ หรือเป็นไปด้วยความทุกข์เร่าร้อน

ปกติการพูดติดต่อสื่อสารจะสัมฤทธิ์ผลตามจุดประสงค์ที่ต้องการของผู้พูดมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง ที่สำคัญ ได้แก่ ภูมิปัญญา สมรรถภาพด้านความคิด ความรู้ความสามารถด้านการใช้ภาษา และคุณธรรมจริยธรรม กล่าวคือ หากผู้พูด และผู้ฟัง มีสิ่งดังกล่าวสูง ผลสัมฤทธิ์ของการสื่อสารก็จะสูงตามไปด้วย หากผู้พูด ผู้ฟัง มีสิ่งดังกล่าวต่ำ

ผลสัมฤทธิ์ที่จะต่ำตาม ซึ่งปัจจัยที่ส่งผลต่อการพูดสื่อสารตามที่กล่าวมานี้จะก่อเกิดขึ้นได้ ก็ด้วย อาศัยการศึกษาการปลูกฝังสั่งสอนและการฝึกฝนเกี่ยวกับหลักการพูดทั้งในทางโลกตาม แนวทางตะวันตก และในทางธรรมตามแนวทางตะวันออก

หลักการพูดในทางธรรมตามแนวทางตะวันออก พระบรมศาสดาเอกของโลก คือ องค์พระผู้มีพระภาค อรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ผู้ตรัสรู้เองโดยชอบ ถึงพร้อมด้วยวิชาและ จรณะ ทรงรู้แจ้งโลก เป็นสารถีผู้ฝึกนุรุษที่ควรฝึก ไม่มีผู้อื่นยิ่งกว่า (กรมการศาสนา ๒๕๒๕ : พระไตรปิฎก เล่ม ๑๐ (๘๕) หน้า ๘๑) ทรงปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลแก่ชนเป็นอันมาก เพื่อความสุข แก่ชนเป็นอันมาก เพื่ออนุเคราะห์โลก เพื่อประโยชน์ เพื่อเกื้อกูลแก่มนุษยทั้งหลาย (กรมการ ศาสนา ๒๕๒๕ : พระไตรปิฎก เล่ม ๑๐ (๒๑๘) หน้า ๑๓๔) ทรงแสดงธรรมอันงามใน เบื้องต้น งามในท่ามกลาง งามในที่สุด แก่ชาวโลกมานานกว่า ๒๕๐๐ ปี โดยธรรมที่ทรง ประกาศรวมได้ถึง ๘๔,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ ในพระธรรมคำสอนดังกล่าว พระตถาคตได้ตรัส เทศนาสั่งสอนเกี่ยวกับหลักการพูดสื่อสารไว้นานาประการ เพื่อให้ชาวโลกได้นำมาศึกษาและ ยึดถือเป็นแนวทางปฏิบัติในการพูดปฏิสัมพันธ์กันในสังคม ในอันที่จะนำมาซึ่งสันติสุขของ ผู้พูด และผู้ฟัง

หลักการพูดในทางโลกตามแนวทางตะวันตกมีมานานนับสองพันปีเช่นกัน ดังที่วีริช ลภีรัตนกุล (๒๕๔๓ : ๖-๘) ได้กล่าวไว้ความว่า การศึกษาเกี่ยวกับหลักวิธีการพูดนั้นเป็นที่ นิยมกันอย่างกว้างขวางมาแต่โบราณกาลกว่าสองพันปี ปราชญ์ผู้ที่ได้รับยกย่องว่าเป็นบิดาแห่ง วิชาวาทศิลป์ คือ แอริสโตเติล ได้เขียนหนังสือชื่อ วาทศิลป์ ขึ้นมาชี้แนะและวางหลักเกณฑ์ พื้นฐานเกี่ยวกับการพูด เพื่อให้ผู้คนในสมัยนั้นได้นำไปเป็นแนวทางประพฤติปฏิบัติ ต่อมา ปราชญ์ทางวาทนิเทศที่มีชื่อเสียง อาทิ ซีเซโร คิวินติเลียน และท่านอื่น ๆ ต่างก็ได้วาง หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการพูดไว้มากมาย ล้วนแต่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดของนักวาทนิเทศในยุค หลังทั้งสิ้น ซึ่งเห็นได้จากการที่นักวิชาการวาทนิเทศในแต่ละยุคได้นำแนวคิดของปราชญ์ ดังกล่าว มาปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในยุคของตน ทั้งนี้เพราะในสังคม ตะวันตกนั้น ถือการศึกษาเกี่ยวกับเรื่องการพูดเป็นสิ่งสำคัญในอันที่จะนำมาซึ่งความก้าวหน้า เกียรติยศและชื่อเสียงของผู้พูด ดังนั้นในการให้การศึกษาจึงจัดให้ผู้ที่ศึกษาในระดับสูง ต้อง ศึกษาวิชาที่เกี่ยวข้องกับการพูดด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยา (Renaissance) จนล่วงมาถึงคริสต์ศตวรรษที่ ๑๕ หลักสูตรการศึกษาชั้นอุดมศึกษาชั้นสูงแทบทุกมหาวิทยาลัย

ในประเทศทางตะวันตก ต่างเปิดสอนวิชาเกี่ยวกับการพูดแก่นักศึกษา บางมหาวิทยาลัยได้เปิดสอนวิชานี้ถึงระดับปริญญาเอก

ในประเทศไทย การปลูกฝังสั่งสอนเกี่ยวกับหลักการพูด เพื่อให้ผู้คนในสังคมยึดเป็นแนวทางปฏิบัตินั้นปรากฏว่า มีการอบรมสั่งสอนหลักการพูดทั้งในทางธรรมตามหลักธรรมที่พระบรมศาสดาตรัสเทศนาไว้ในคัมภีร์พระไตรปิฎก และในทางโลกตามหลักที่นักปราชญ์ชาวตะวันตกได้ศึกษาไว้

สำหรับการจัดการเรียนการสอนเพื่อปลูกฝังสั่งสอนเกี่ยวกับหลักการพูดในทางธรรมตามหลักธรรมในพระไตรปิฎก ที่ผ่านมามีส่วนใหญ่อำนาจศึกษาในระดับชั้นต่าง ๆ จะนำหลักธรรมเกี่ยวกับการพูดบางข้อมาสอนสอดแทรกในวิชาศีลธรรมและวรรณคดี ไม่ได้กำหนดสอนเป็นรายวิชาเฉพาะแต่อย่างใด

ส่วนการศึกษาเกี่ยวกับหลักการพูดในทางโลกตามแนวทางตะวันตกนั้น ประเทศไทยจัดการเรียนการสอนทักษะการพูด หรือวิชาการพูด อย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๕ โดยมีการบรรจุวิชาทักษะการพูดไว้ในหลักสูตรวิชาภาษาไทย ระดับมัธยมศึกษา ดังหลักฐานข้อความตอนหนึ่งในประมวลการสอนชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ ๓ ของกรมวิสามัญ ว่า “ทักษะใหม่ที่เริ่มเข้ามาสอน คือ ทักษะการพูด ต้องฝึกให้นักเรียนรู้จักเลือกใช้ถ้อยคำที่ดีและสุภาพ นอกจากนี้ต้องมีมารยาทในการพูด มีน้ำเสียงสุภาพนุ่มนวล และชินต่อการแสดงออกต่อหน้าประชุมชน โดยไม่มีท่าทางกระดากอาย” (กรมวิสามัญ ๒๔๕๖ : ๓๖) หลังจากนั้นต่อมาวิชาการพูดก็ได้กำหนดไว้ในหลักสูตร เปิดสอนในทุกระดับชั้น คือ ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา โดยเรียกชื่อรายวิชานี้แตกต่างกันไป อาทิ วิชาหลักการพูด วาทวิทยา วาทศาสตร์ วาทนิเทศ วาทศิลป์ วาทกรรม ฯลฯ

ในส่วนของมหาวิทยาลัยราชภัฏนั้น เมื่อครั้งที่มิสธานะเป็นวิทยาลัยครู ตั้งกติกกรรมการฝึกหัดครู กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดการเรียนการสอนวิชาการพูด ตามที่หลักสูตรกำหนด เรียกชื่อรายวิชาดังกล่าวว่า วิชาวาทกรรม โดยเปิดสอนครั้งแรกตามหลักสูตรสภาการฝึกหัดครูพุทธศักราช ๒๕๑๕ ต่อมาเมื่อมีการปรับเปลี่ยนสถานะใหม่เป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏ และมีการปรับหลักสูตรการเรียนการสอนขึ้นใหม่ ก็ได้บรรจุวิชาการพูดสอนเพิ่มขึ้นอีกหลายรายวิชา อาทิ วิชาการพูดในที่ชุมนุมชน การพูดการฟังเพื่อสัมฤทธิ์ผล การพูดเพื่อสังคม การพูดเป็นหมู่คณะ และการพูดทางวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏให้ความสำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนวิชาการพูดแก่นักศึกษาเป็นอย่างมาก

จากประสบการณ์การสอนรายวิชาวาทกรรมแก่นักศึกษาตั้งแต่ครั้งเมื่อยังเป็นวิทยาลัยครูสงขลาจนเปลี่ยนมาเป็นมหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา ติดต่อกันมาหลายครั้งผู้วิจัยสังเกตเห็นความแตกต่างหลายประการเกี่ยวกับการเรียนการสอนรายวิชานี้ ระหว่างนักเรียนรุ่นแรก ๆ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ เป็นต้นมา กับนักเรียนรุ่นปัจจุบัน (พ.ศ. ๒๕๔๗) ข้อสังเกตที่เห็นเด่นชัด ได้แก่

ประการที่หนึ่ง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนรุ่นแรก ๆ โดยเฉลี่ยจะต่ำกว่านักเรียนรุ่นหลัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนรุ่นหลังได้เรียนรู้ฝึกฝนวิชาการพูดมาเป็นอย่างดี ขณะศึกษาในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา อีกทั้งสถานศึกษาบางแห่งได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการพูดในลักษณะต่าง ๆ เพิ่มเติม กอปรกับได้มีโอกาสฟังและ/หรือชมการพูดในรายการต่าง ๆ ทางวิทยุ โทรทัศน์เป็นประจำ จึงทำให้นักศึกษารุ่นหลังมีประสบการณ์ด้านการพูดที่ดีกว่า กล่าวคือ ทำให้ชินต่อการแสดงออกต่อหน้าประชุมชนโดยไม่มีท่าทางกระดากอาย ขณะที่นักศึกษารุ่นแรก ๆ ส่วนใหญ่จะขาดประสบการณ์ในสิ่งดังกล่าว จึงมีความกระดากอายที่จะออกไปพูดต่อหน้าประชุมชน

ประการที่สอง บรรยากาศการเรียนการสอนจะมีลักษณะแตกต่างกัน กล่าวคือ บรรยากาศในห้องเรียนขณะกำลังสอน นักศึกษารุ่นแรก ๆ จะรู้สึกอึดอัด คือ เมื่อถึงเวลาฝึกปฏิบัติการพูดแบบต่าง ๆ อาทิ การพูดเล่าเรื่อง การพูดอภิปราย เป็นต้น นักศึกษาจำนวนมากจะแสดงอาการวิตกกังวล กลัว เกรียด ไม่มีความสุข ผมโซก เสื้อชุ่มด้วยเหงื่อ ผิดกับบรรยากาศการเรียนการสอนของนักศึกษารุ่นหลัง ซึ่งดูสนุกเร้าใจเบิกบาน โดยนักศึกษาส่วนใหญ่จะแสดงอาการกระตือรือร้น สนใจ ตั้งใจ มุ่งมั่น ที่จะได้ฝึกปฏิบัติ

ประการสุดท้าย การปฏิสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอน เช่น การซักถามปัญหา การแสดงความคิดเห็น การวิพากษ์วิจารณ์ หรือการตอบคำถามต่าง ๆ นักศึกษารุ่นแรก ๆ แสดงพฤติกรรมดังกล่าวน้อยกว่านักศึกษารุ่นหลัง โดยเฉพาะในเรื่องของการซักถามและการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับหลักการพูด วิธีการพูด กล่าวคือ นักศึกษารุ่นหลังจะหยิบยกประเด็นข้อสงสัยที่น่าสนใจมาซักถามและมีการอภิปรายโต้ตอบกันอย่างหลากหลายกว่านักศึกษารุ่นแรก ๆ

สำหรับประเด็นปัญหาที่นักศึกษารุ่นหลัง ๆ นำมาซักถามแสดงความคิดเห็นกันมาก ได้แก่ ข้อสงสัยเกี่ยวกับการพูดสื่อสารในบริบทต่าง ๆ ที่ได้ฟังได้อ่านมาว่าเป็นการพูดที่ดีหรือไม่อย่างไร โดยหยิบยกประเด็นปัญหาจากคตินิพนธ์ คำคม คำประพันธ์ต่าง ๆ หรือไม่ก็

นำประเด็นปัญหามาจากข่าว เหตุการณ์เกี่ยวกับการพูดของบุคคลทั่วไปหรือบุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียงในประเทศ เช่น นักการเมือง ข้าราชการ พระภิกษุ ฯลฯ มาเป็นข้อซักถามแสดงความคิดเห็น

ตัวอย่าง เช่น ในบัญญัติศีลข้อที่ ๔ ห้ามการกล่าวเท็จ การที่แพทย์พูดให้กำลังใจคนไข้ โดยบอกว่าจะหายจากโรคในไม่ช้า แต่ความจริงคนไข้มีโอกาสรอดชีวิตน้อยมาก การพูดของแพทย์ดังกล่าวดีหรือไม่ หรือสำนวนที่ว่า พูดไปสองเพเบี้ย นิ่งเสียตำลึงทอง การนิ่งอาจจะเสียผลประโยชน์มากกว่าการพูดก็ได้ ใช่หรือไม่ อย่างนี้เป็นต้น ซึ่งประเด็นคำถามเหล่านี้ บางครั้งก็เป็นการยากที่จะหาคำตอบที่คิดว่าถูกต้อง ชัดเจน เป็นความจริงแท้มาอธิบายให้นักศึกษาเข้าใจและยอมรับ

จากข้อสังเกตดังกล่าวมาในฐานะที่เป็นครูผู้สอน ซึ่งมีหน้าที่ที่จะต้องทำความเข้าใจทางวิชาการที่ถูกต้องให้เกิดแก่ศิษย์ ผู้วิจัยคิดว่าจำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าเพื่อหาความรู้เกี่ยวกับหลักการพูดจากหนังสือด้านวาทวิทยาการให้กว้างขวางกระจ่างชัดสำหรับนำมาสอน และตอบประเด็นคำถามเหล่านี้แก่นักศึกษาอย่างถูกต้องชัดเจน

ด้วยความคิดดังกล่าวผู้วิจัยจึงได้ไปศึกษาค้นคว้าเอกสารตำราต่าง ๆ ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับวิชาวาทกรรมเป็นจำนวน ๑๐๐ กว่าเล่ม ผลของการศึกษาพบว่า เอกสารตำราเหล่านั้นส่วนใหญ่จะมุ่ง ๑) อธิบายในเรื่องของความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการพูด เช่น นิยามความหมาย ความสำคัญ ประเภท หรือจุดมุ่งหมายในการพูดในที่ประชุมชน ฯลฯ ๒) อธิบายเกี่ยวกับกลยุทธ์หรือกลวิธีในการพูดในที่ประชุมชน เช่น การปฏิบัติตนก่อนพูด ขณะพูด หลังพูด และ ๓) อธิบายเกี่ยวกับการพูดในรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การพูดเล่าเรื่อง อธิบาย อภิปราย ได้วาที หรือการพูดในโอกาสพิเศษ เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับที่ อรวรรณ บิลันธนโอบาท (๒๕๓๕ : คำนำ) ได้กล่าวไว้ว่า “หนังสือทางด้านวาทวิทยาหรือวาทศาสตร์หรือการพูดที่มีอยู่ทั่วไปตามท้องตลาด จะเป็นหนังสืออธิบายถึงหลักการพูดในที่ชุมชนเป็นส่วนใหญ่” ส่วนเนื้อหาหรือคำอธิบายเจาะจงเกี่ยวกับลักษณะ “การพูดที่ดี” ว่าเป็นอย่างไร รู้ได้อย่างไร ต้องพูดอย่างไร ตามประเด็นข้อสงสัยที่นักศึกษานำมาซักถามในชั้นเรียนนั้น มีกล่าวไว้น้อย ไม่ครอบคลุม และไม่ชัดเจนพอที่จะนำมาอธิบายเพื่อตอบคำถามหรือขจัดความสงสัยแก่นักศึกษาได้ จากข้อจำกัดดังกล่าวผู้วิจัยคิดว่าสมควรอย่างยิ่งที่จะต้องสืบค้นเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการพูด จากแหล่งข้อมูลอื่นที่นอกเหนือจากที่ได้ศึกษาจากหนังสือดังกล่าวเพื่อนำมาแก้ไขปัญหาในการสอนรายวิชาวาทกรรม

การจะค้นหาเนื้อหาและวิธีสอน เพื่อนำมาแก้ไขปัญหาในการเรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ให้ได้ผลนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ได้พระราชทานพระบรมราโชวาท เกี่ยวกับเรื่องนี้ ไว้ความตอนหนึ่งว่า (อ้างอิงใน โอภาส เสวิกุล ๒๕๑๔ : ๑๘๕)

...เรื่องวิธีสอนให้เข้าถึงตัวบุคคลประเภทต่าง ๆ นั้น ความจริงมีปรากฏอย่างสมบูรณ์ ในคัมภีร์ (พระไตรปิฎก) มีทั้งกล่าวไว้โดยตรงและโดยอ้อม ทั้งที่กล่าวโดยสรุป และโดยละเอียดพิสดาร ซึ่งเชื่อว่าท่านทราบกันดีอยู่แล้ว เป็นหลักวิชาที่นำมาปฏิบัติให้ได้ผลจริง ๆ ได้อย่างแน่นอน ผู้มีปัญญาที่ปรารถนา จะช่วยผู้อื่น จะต้องพยายามศึกษาพิจารณาเลือกสรรวิธีการนั้น ๆ จากตำรามาสอนให้เหมาะสมแก่บุคคล แก่กาลสมัยและสถานการณ์ปัจจุบัน คนที่เรียกว่าสมัยใหม่นั้นยึดเหตุผลเป็นสำคัญ การสอนคนสมัยใหม่นั้นจะต้องนำเหตุผลที่มีอยู่ในคัมภีร์มาพิจารณา...

จากพระบรมราโชวาทในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระเมตตาชี้แนะไว้ตามที่กล่าวข้างต้นนั้น นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณอย่างใหญ่หลวง เพราะเป็นเสมือนกับดวงประทีปช่วยส่องทางทางปัญญาแก่ผู้วิจัยได้เล็งเห็นถึงแหล่งที่จะสืบค้นเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการพูด เพื่อนำมาสอนอธิบายแก่นักศึกษาในรายวิชาวาทการว่า ควรไปศึกษาค้นคว้าจากคัมภีร์พระไตรปิฎก

คัมภีร์พระไตรปิฎกเป็นหนังสือบันทึกหลักธรรมในพระพุทธศาสนามีความสำคัญ และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตของคนไทยเป็นอย่างสูง กล่าวคือชาวไทยที่นับถือพระพุทธศาสนาต่างยึดหลักธรรมในพระไตรปิฎกเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนและการดำเนินชีวิต (พิชัย ผกาทอง ๒๕๔๒ : ๓๔) ดังจะเห็นได้จากงานวิจัยต่าง ๆ ที่ได้ศึกษาในสถาบันอุดมศึกษา สืบเนื่องมาเป็นระยะ ๆ ในห้วงเวลา ๔๐ กว่าปีที่ผ่านมา ผลการวิจัยปรากฏในทำนองคล้ายกัน คือ ประชาชน นักเรียน นิสิตนักศึกษา ส่วนใหญ่มีเจตคติที่ดี เชื่อในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา และยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตน ผู้วิจัยคิดว่าหากได้นำองค์ความรู้ที่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการพูด จากพระไตรปิฎกมาสอนมาตอบข้อซักถามแก่นักศึกษาตามพระบรมราโชวาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแนะนำไว้ นักศึกษาน่าจะยอมรับในเหตุผลที่นำมาอธิบาย และคงจะก่อประโยชน์อย่างสูงแก่นักศึกษา

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงความสำคัญของคัมภีร์พระไตรปิฎกว่าสามารถนำมาช่วยแก้ปัญหาที่ผู้คนกำลังประสบอย่างได้ผล ในความตอนหนึ่งว่า ...ธรรมของพระพุทธศาสนาที่เป็นเนื้อหาสาระ คือ ความจริงของธรรมชาติที่พระพุทธเจ้าทรงค้นพบนั้นสามารถเอามาใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาลังคมปัจจุบันที่เขากำลังประสบอยู่ได้ผล (อ้างอิงในจิตรกร ตั้งเกษมสุข และธรรมเกียรติ กัณอริ ๒๕๔๑ : ๘ - ๙) นอกจากนี้ท่านยังได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา ค้นคว้าวิจัยหลักธรรมในพระไตรปิฎกว่า จะสามารถช่วยให้มีองค์ความรู้ใหม่ในทางวิชาการแก่ชาวโลก ทำให้ไม่เป็นการทำซ้ำทำตามเฉพาะแต่แนวทางของตะวันตกเท่านั้น ดังความที่ว่า

...การศึกษาเรื่องพระพุทธศาสนา นี้ เราจะมีอะไรใหม่ ๆ ให้แก่วิชาการของชาวโลกที่ไม่เป็นการไปทำซ้ำอยู่เฉพาะแต่ตามฝรั่ง หรือทำอะไรที่ฝรั่งเขาทำอยู่เท่านั้น ...การวิจัยพระพุทธศาสนามีทางเป็นไปได้มากที่จะทำให้เราเป็นผู้นำ และเป็นผู้ที่มิใช่เพียงผู้รับและผู้ตาม” (พระเทพเวที (ป.อ. ปยุตฺโต) ๒๕๓๔ : ๘๗ - ๘๘)

จากพระบรมราชาบาทที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ รัชกาลที่ ๙ และจากแนวคิดที่พระธรรมปิฎก จี๊เนะไว้ ผู้วิจัยคิดว่า หากน้อมนำแนวพระราชดำริ และนำแนวคิดดังกล่าวมาปฏิบัติ โดยการศึกษาค้นคว้าพระธรรมคำสอนเกี่ยวกับหลักการพูดในพระไตรปิฎก แล้วองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาวิจัยในเรื่องดังกล่าวมาสอนนักศึกษาในรายวิชาวาทกรรมสามารถช่วยแก้ปัญหาด้านวิชาการที่กำลังประสบตามที่กล่าวในข้างต้นได้ และคงจะก่อประโยชน์อย่างสูงแก่นักศึกษาในอันจะนำไปยึดถือประพฤติปฏิบัติ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยเรื่องวาทศาสตร์แนวพุทธ หรือหลักธรรมคำสอนเกี่ยวกับหลักการพูดในพระไตรปิฎก โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษามาใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาวาทกรรมและรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการพูดแก่นักศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น และเพื่อนำองค์ความรู้เกี่ยวกับหลักวาทศาสตร์ที่ปรากฏในพระไตรปิฎกออกเผยแพร่แก่ชาวโลก น้อมถวายเป็นพุทธบูชา โดยเป็นอุปกรณในการเผยแผ่สัมมาปฏิบัติเกี่ยวกับหลักการพูดตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา อันจะก่อให้เกิดความร่มเย็นเป็นสุขที่ยั่งยืนแก่ประชากรานุษย์ ผู้มีกุศลจิตประพฤติปฏิบัติตามสืบไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

๑. เพื่อศึกษาพระธรรมคำสอนเกี่ยวกับหลักการพูดในพระไตรปิฎก ตามแนวคิดแบบจำลององค์ประกอบของการกระบวนการติดต่อสื่อสาร ของฮาโรลด์ ดี.ลาสเวลล์ (Harold D. Lasswell) ในหัวข้อต่อไปนี้

๑.๑ พระธรรมคำสอนเกี่ยวกับผู้พูด

๑.๒ พระธรรมคำสอนเกี่ยวกับสารที่นำมาสื่อสาร

๑.๓ พระธรรมคำสอนเกี่ยวกับภาษาที่ใช้ในการพูดสื่อสาร

๑.๔ พระธรรมคำสอนเกี่ยวกับผู้ฟัง

๑.๕ พระธรรมคำสอนเกี่ยวกับผลของการพูด

๒. เพื่อเรียบเรียงเนื้อหาที่ได้จาก ข้อ ๑. รวบรวมเป็นองค์ความรู้ด้านวาทศาสตร์ หรือ หลักวาทวิทยา สำหรับนำไปใช้ในการเรียนการสอนรายวิชาวาทการ และรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการพูดแก่นักศึกษา

๓. เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการวิจัย เผยแพร่แก่ชาวโลก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

จากงานวิจัยนี้ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับมีดังนี้ คือ

๑. ช่วยเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจเรื่องวาทศาสตร์แนวพุทธแก่ผู้สนใจ

๒. ครูอาจารย์ นักเรียน นิสิตนักศึกษา สามารถนำองค์ความรู้จากการศึกษาวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนรายวิชาวาทการ หรือรายวิชาอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการพูดได้

๓. นักเรียน นิสิตนักศึกษา ครูอาจารย์ และบุคคลทั่วไปทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ สามารถนำความรู้จากการศึกษาวิจัยนี้ไปใช้ประโยชน์สำหรับประพฤติกปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดสันติสุขแก่ตนเอง แก่ครอบครัว และแก่สังคมได้

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยใช้รูปแบบรายงานวิจัยประเภทการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

๑. กำหนดหัวข้อที่จะทำการวิจัย
๒. กำหนดประเด็นปัญหาที่จะทำการวิจัย
๓. ตั้งสมมติฐาน
๔. ออกแบบการวิจัย
๕. เก็บรวบรวมข้อมูล
๖. วิเคราะห์ข้อมูล
๗. สรุปและอภิปรายผลข้อมูล
๘. จัดทำรายงานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

สมมติฐานการวิจัยครั้งนี้ กำหนดไว้ดังนี้

พระธรรมคำสอนเกี่ยวกับการพูดในพระไตรปิฎกหรือวาทศาสตร์แนวพุทธ สามารถนำมาใช้ในการสอนรายวิชาวาทการ และวิชาที่เกี่ยวกับการพูดได้